

S Z E M L E

FIATAL ZENEMŰVÉSZEINK KÜLFÖLDI SIKEREI

Egy évtized óta Genfben minden évben megrendezik a fiatal zene-tehetségek versenyét. A genfi találkozó a nemzetközi zeneélet egyik legjelentősebb eseményévé fejlődött és az idén hazánk is kiküldte négy fiatal művészt: Skarka Vlasztimirt, Martínisz Dragicát, Dorner Mirkót és Ruzsdják Vladimirt.

A versenyre a világ minden részéből több száz ifjú művész érkezett és így már csak technikailag is komoly feladat volt akár csak a jury figyelmét is felkelteni. A verseny három részből állott: selejtezőből, fellépésből és a díszhangversenyből. A jugoszláv művészek méltóan képviselték zenekulturánkat és kiváló eredményeket értek el.

Az első díjakat nem osztották ki. A második díjjal kitüntetett énekesek listáján az első két helyezett Martínisz és Ruzsdják lett, Dorner Mirko a fiatal csellóművész pedig megszerezte a csellisták között kiosztott egyetlen második díjat.

A versenyek befejezte után a kitüntetett fiatal művészek a svájci szimfonikus zenekar díszhangversenyén léptek fel Ernest Arnetet, neves karmester és zeneszerző vezényletével. A nagy találkozó után fiatal művészeink Bernben, a fővárosban egy hangversenyen is felléptek, amit követségünk rendezett.

Nem érdektelen ez alkalommal egy pillantást vetnünk a nyugati zenevilág »életformájára«. Svájc, de különösen Genf, ilyenkor a turisztika »nagy idényében« él. Természetesen ezt a jelentős versenyt turisztikai csaleteknék is felhasználták és nem csak művészek és zenebarátok jöttek el a hangversenyre, de az anyagiak iránt nagyszerű érzékkel rendelkező svájci szállodások a világ pénzeszsákjait is

odacsődítették. Megjelentek az impresszáriók is. A mi művészeinket is különféle ajánlatokkal halmozták el és igen csodálkoztak, amikor leintették ajánlataikat és kijelentették, hogy továbbra is hazájukban kívánnak fellépni.

Meg kell említeni, hogy a pályázó művészek mind a maguk zsebére voltak kénytelenek utazni, csak a mi művészeink képeztek kivételt, akik állami támogatással érkeztek a versenyre. A kapitalista országokból érkező szegény művészek ezért súlyos helyzetbe kerültek, mert ilyenkor a gazdag külföldiek látogatása miatt felszöktek a tartózkodási költségek, és sok művésznek nem futotta a pénze.

MŰVÉSZLÁTOGATÁSOK AZ AUTÓÚTON

A több száz kilométer hosszában nyújtózó Testvériség-Egység autóút mentén komoly és kiterjedt kultúrunka folyik. Az ifjú építők kultúrelétét nagyban felélénkítette a művészegyüttesek látogatása, mert minden népköztársaságunk elküldte művészeit. Eddig 37 művészegyüttes látogatta meg az autóút dolgozóit és 400-nál több előadást tartottak. Augusztusig Szerbiából 7, Horvátországból 11, Szlovéniából 8, Makedóniából 6, Crna Gorából 4 és Bosznia-Hercegovinából 1 művészársulat látogatott el hozzájuk. A munkálatok befejeztéig további harminc együttes látogatását várják.

ÚJ LENGYEL FILMEK

Varsóban egy új művészfilmet felvételeznek. A forgatókönyvet Vanda Jakubovszka írta »Varsói Robinzon« címmel. A film a lerombolt Varsó háborús életét tárgyalja. Ezenkívül 17 rövid kultúrfilmre készülődnek, amelyeket elsősorban a falu lakosságának szánták.

SZINMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS BUDAPESTEN

A budapesti szépművészeti múzeumban kiállítás keretében bemutatják a színház fejlődését a XV. századtól napjainkig. Rengeteg rajz, metszet, különféle nyomat és kép mutatja be a középkori és modern színpadot, a díszleteket, öltözékeket, a színház életét stb. A kiállítás anyagában Watteau, Delacroix és Daumier festő-óriások művei is szerepelnek.

BERNARD SHAW MONOGRÁFIA

Londonban a könyvpiacra nemrégiben egy új monográfia jelent meg Bernard Shaw, a kiváló angol regény- és színműíróról. A monográfia írója M. Colborough rengeteg adatot gyűjtött egybe Shaw életéről és művészi munkásságáról. A könyv ezenkívül nagyszámú fényképet is közöl, valamint az írók nyilatkozatát Shawról és bírálatokat 57 színművéről. A könyvből megtudjuk, hogy a még mindig tevékeny író, most 93 éves korában, új színdarabon dolgozik.

A SZLOVÉN FŐVÁROSBAN ÚJ SZÍNHÁZ NYILIK

Lyublyanában a színházlátogatók száma a háború előttinek kétszeresére emelkedett: 132,380 látogatója volt tavaly a lyublyanai Nemzeti Színháznak. Az eddigi színház és opera kevésnek bizonyult, ezért a városi népbizottság elhatározta a Városi Színház megnyitását.

A város közoktatás- és művészetügyi bizottsága pályázatot hirdetett 17 színész és 8 színésznő felvételére. Szlovénia területéről 130 jelentkező pályázta meg az állásokat és a felvételi próbák most folynak. A jelentkezők nagy száma örvendetesen bizonyítja, hogy a színművészet iránt nagy az érdeklődés és bizonyítja egyben, hogy a szlovén vidéken is komoly és nagyarányú a műkedvelő színjátszás, mert a jelentkezők többsége vidéki műkedvelő.

Az újonnan alakuló fiatal együttes komoly előkészület után kezd meg működését. (Mindenekelőtt háromhavi közös tanfolyamon vesznek részt, ahol tanáraik színi életünk legjobb szakemberei lesznek.)

LENGYEL NÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS VARSÓBAN

A varsói technikai főiskola termében megnyílt a lengyel népművészeti és iparművészeti kiállítás. Vagy 500 kiállított tárgy szemlélteti a lengyel népművészet fejlődését. A krakói parasztfestményektől a finom lengyel porcellánokig és a bjalisztoki szőnyegektől a finom sléziai csipkéig, hímzéseikig, művészi népviseletig fametszetekig stb. a kiállítás felölelte a lengyel művészet több századát.

ELŐKÉSZÜLETEK AZ ÚJ SZINI- — IDÉNYRE SZÓFIÁBAN

A bolgár Nemzeti Színház új bemutatókra készülődik. Elsőnek A. Gulyaska bolgár író »A kormányznak tett ígéretek« című darabja kerül színpadra. A bemutatásra kerülő új darabok között van Vszevolod Ivánov szovjet író »Páncélvonat« drámája is.

FILMKOCKÁKON FELELEVENITIK NÁCI-NÉMETORSZÁGOT

Hitler volt kedveltje, több német propagandafilm rendezője a »hosszúhajú szőke démon« Leni Rifenstahl átköltözött Amerikába. Most filmet készít a kimúlt Harmadik Birodalom »aranykoráról« és ugyancsak kimúlt fűhrerjéről. Címe után ítélve a film valami önéletrajzféle lesz, mert Leni amerikai gazdája »Amikor még Lenchen voltam« címmel tisztelték meg készülő fasiszta propaganda filmjüket.

VÁLSÁGBAN AZ ALOMGYAR

Az amerikai sajtóból értesülünk, hogy a filmvállalatok több studiojukat bezárták és nagyszámú alkalmazottat elbocsátottak. A »Wall-street Journal« ismerteti, hogy a »XX Century Fox« 25 százalékkal csökkentette alkalmazottai számát, az »Universal« 30 míg az »RKO« alkalmazottainak 75 százalékát tette az utcára.

A FASISZTA KÖNYVEK MARADNAK!

Az osztrák szövetségi tanács nemrégiben egy határozatjavaslatról vitázott. A határozat kimondta volna, hogy a forgalomból ki kell vonni a fasiszta könyveket. A kormánypárt

képviselője azonban megvédte a fasiszta könyveket, mert, amint mondta ez az eljárás »veszélyes és szükség-telenül megterhelné a közigazgatási gépezetet« valamint hogy »a fasiszta könyvek kivonása helyrehozhatatlan károkat okozna a könyvtáraknak«. A szövetségi tanács elfogadta a kormány emberének indokolását és a faszizmus barátai ezentúl is beszerezhetik majd kedvenc olvasmányaikat.

SOSTAKOVICS ÚJ ZENEMŰVE

Dimitrije Sostakovics, a világhírű szovjet zeneszerző befejezte új oratóriumát — »Ének az erdőkről« címen. A szöveget E. Dolmatovszki költő írta. A művész több, mint félévig dolgozott művén. Az oratórium formáihoz híven énekarra, magánénekre és zenekarra íródott.

FILMMŰVÉSZETI INTÉZET ALAKULT BUDAPESTEN

A kitereltyesedő magyar film fejlesztésére filmművészeti intézet létesült Budapesten. Az új intézet lesz a magyar film terén folytatott tudományos munka központja. Az intézet feladatai közé tartozik új film-szakemberek nevelése is.

KÖNYVHÉT TRIESZT JUGOSZLAV ZÓNÁJÁBAN

Trieszt Szabad Terület jugoszlav zónájában szeptember 15—21 között könyvhétet rendeztek. A nyomtatott szó nagy jelentőségét volt, hivatva magyarázni és fejleszteni a lakosság érdeklődését a könyvek, folyóiratok és újságok iránt. A könyv ünnepének keretében a tömegszervezetek nagymennyiségű írást juttattak a népbe. Ifjúsági csoportok járták a vidéket és több mozgó-kiállítás mutatta be irodalmunk, a tudomány és sajtónak leg-

újabb termékeit. A könyvhét sikerére jellemző egy tényt említünk csak meg: Isolán ez alkalommal öt új könyv- és újságkereskedés nyílt!

FILMJEINK A CANNES-I NEMZET- KÖZI FILMÜNNEPSÉGEKEN

Szeptemberben tartották, a szokásos cannes-i filmünnepséget ahová a filmtermelő államok ezévi legjobb filmtermékeiket hozták el. Jugoszlavia két filmet vitt bemutatóra: a »Jugoszlav néptáncok« szines dokumentáris filmet és a »Hazai rögön« művészfilmet. Ez alkalommal kisebb kiállítás keretében bemutattuk hazai filmgyártásunkat is. Kezdő filmművészetünk természetesen nem győzni kívánt a bemutató ünnepségeken, hanem elsősorban tanulni, ezért kiküldött bizottságunkat filmszakemberekből állították össze.

RÖVIDESEN KIOSZTJAK A SZÖ- VETSÉGI KORMÁNY DIJAIT

Nemcsak a szocialista gazdaság terén értek el dolgozóink csodálatra méltó eredményeket, de hazánkban egyenértékű kultúr-forradalom van folyamatban. A társadalmi viszonyok gyökeres megváltozása új értékű és hatalmas arányú munkát eredményezett a tudomány, a művészet és a kultúrmunka terén és a felszabadulás óta eltelt rövid néhány esztendő alatt jelentős eredmények születtek. A tudomány, művészet és a közművelődés terén elért kiváló teljesítmények elismeréseként és további ösztönzés céljából a szövetségi kormány ezévi januárjában kormányrendelettel 30—120 ezer dinárig terjedő díjakat állapított meg, amelyek évenként kerülnek kiosztásra.

Meg kell azonban állapítani, hogy a szövetségi kormányrendelet előtt is jelentős figyelmet fordítottak a nép

művészeire. Szerbia miniszterelnöksége 1947 és 1948-ban két és fél millió dinár összegben osztott ki díjakat író-, festő-, film-, színi- és zeneművészeinknek. Azonos összegű díjkiosztással adózott a Horvát Népköztársaság is a művészet dolgozóinak. Megemlítendő még, hogy például Szerbia képzőművészeinek kiállításán félmillió dinár értékű kép- és szobor vétel történt. A többi népköztársaság területén hasonló mértékben volt díjkiosztás és művészi alkotások vétele.

A szövetségi díjak létesítése most általános népi elismerést hoz a kitüntetettnek és komoly erkölcsi és anyagi segítséget jelent a művésznek és tudósnak. (Mert a szövetségi díjak nemcsak a művészi alkotást, de a tudományos kutatómunkát, a tudományos eredményeket és eljárásokat, a tudományos könyveket is kitüntetik.

Hogy kellően megítélhessék a tudományos munka és a művészi alkotás eredményeit és értékét, bizottság alakult, amelynek elnöke a szövetségi tudomány- és közművelődésügyi miniszter Rodolyub Csolakovics, tagjai Ivo Andrić, író, az Akadémia tagja, Anton Malik a lyublyanai egyetem rektora, Dr Alojz Tavcsár, zágrábi egyetemi tanár, Gyorgye Lázarevics, a mérnökök és technikusok országos szövetségének elnöke. Természetesen a különféle tudományokban és művészeti ágakban, meghatározott irányvonalak szerint, tudósokból és művészekből álló juryk működnek, szám szerint 11, összesen 128 taggal.

Az idén kitüntetésre csak a felszabadulás után közzétett művek és munkák kerülnek. Kivételesen olyan értékes tudományos munkát is díjaznak, amely a hazai gyakorlatban még nem nyert alkalmazást.

A bizottság és a juryk óriási méretű és az egész ország területére kiterjedő munkát végeznek.

Fejlődésünkre jellemző, hogy Bosznia és Hercegovina, valamint Makedónia népköztársaságok is megküldték előterjesztéseiket, a tudomány terén náluk elért munkák díjazására. Köztudomású, hogy az említett köztársaságokban tudományos kutatómunka csak a felszabadulás óta van.

Az eredményki hirdetés nagyszerű mércéje lesz az ország alkotó és művészi erejének, az ugrás-szerű eredményt igazolja majd, amelyet hazánk a nyomasztó közelmulttól máig megjárta. Egyben felelet lesz minden tájékoztatóirodás rágalomra is, mert csak szocialista országban válhat valóra ilyen forradalmi változás és születhetnek ilyen rövid idő alatt nagyértékű eredmények a tudomány és a művészet terén.

VAJDASÁG NÉPEINEK DALAI

A közeljövőben megkezdí adásait a noviszádi rádióállomás. A soknemzetiségű Vajdaság adója népeink dallamait is sugározza majd, ezért november elején hangpróbát tartottak a készülő stúdióban. Újságfelhívásra 28 magyar népdalénekes jelentkezett s közülük 14 megfelelt a követelményeknek. A szerb és a más nemzetiségű jelöltek szintén 50 százalékos eredményt értek el. Ez kétségtelen azt bizonyítja, hogy Vajdaságban komoly népi zenekultúra van, mert meg kell jegyezni, hogy a jelentkezők majdnem kivétel nélkül munkások és parasztok voltak, akiknek eddig csak legfeljebb műkedvelő multjuk van zenei téren.

SZEZÓNNYITÁS AZ ÁTALAKITOTT VAJDASÁGI NÉPSZÍNHÁZBAN

A noviszádi központi Kultúrotthonban elhelyezett Vajdasági (szerb) népszínház nézőterét és színpadát teljesen átalakították, a székeket kárpi-

tozták, a színpadot kibővítették, a technikai berendezéseket korszerűsítették, a kellék- és díszlettár, valamint az új öltözők számára új épületet emeltek a színházépülethez kapcsolva stb. úgy hogy a november 9-iki idénynytáskor teljesen új színházterem várja a közönséget.

A szezönt Gotovac »Ero a túlvilágról« című víg operájával nyitják meg.

A beográdi Népszínház 80 éves jubileuma alkalmából bemutatásra kerül Nusics »Gyászoló család« című társadalmi szatirája, Vesznics rendezésében.

A színi együttes előadja, továbbá, Jonsonnak — Shakespeare kortársának — »Volpone« című darabját, Konjovics Jován rendezésében, majd Csehov »Meggyeskertjét« (J. Rakitin rendezésében) és a »Velencei kalmárt«, Shakespeare drámáját, Vesznics rendezésében.

A jugoszláv klasszikusok műveiből bemutatásra kerül Jakob Ignjátovics »Örök völgyégy«-e. Petár Sz. Petrovics dramatiszálása után, rendezi Bárics (Milán, a színház új rendezője.

Különös érdeklődéssel várja a színházkedvelő közönség Bihalyi-Mérin »Öntöde« című drámájának bemutatóját. A közismert beográdi író műve Noviszádon kerül első ízben bemutatásra, Bárics rendezésében.

Az operák közül, a következők bemutatására készül az operaegyüttes, Vojisláv Ilics operaigazgató és karnagy vezetésével: Puccini »Bohémélet« és Leoncavallo »Bajazzok«-ja. Ez utóbbi egy balett divertissement (egyveleg)-al együtt kerül bemutatásra.

A Vajdasági népszínház tehát valóban változatos és gazdag műsorral indul az új színházi évadba.

NÉPRAJZKUTATÓ TANFOLYAM NOVISZADON

Az újvidéki tanárképző magyar tanárainak kezdeményezésére és a Szerb

Matica vajdasági múzeumának támogatásával tanfolyamot szerveztek a magyar közoktatás dolgozói számára. A tanfolyam két-három hétig tart és célja az, hogy hallgatóit — a Tanárképző felső osztályának és a Magyar tanítóképző negyedik osztályának diákjait — előkészítse magyar néprajzi adatok gyűjtésére Vajdaságban és hazánk más magyarlakta vidékeire.

»A néprajzi kutatások népszerűsítése régi és fontos feladat — jelentette ki Rajko Nikolics, a vajdasági múzeum igazgatója. »Most már komolyan hozzá kell fogni, mert hazánk iparosodását és gyorsütemű szocialista társadalmi átalakulását nyomon követik az új életformák s azok mind nagyobb térhódításával, napról-napra fakulnak a régi, főleg paraszti élet külső megnyilvánulásai: szokások, népviselet, háztartási rend és külsőségek, családi viszonyok, népdalok stb., stb.«

A tanfolyam felöleli a régiségkutatásra vonatkozó tudnivalókat is, mert az archeológiai kutatásokat sem szabad elhanyagolni, mindazonáltal, a néprajzi adatok gyűjtése és megőrzése mégis égetőbb szükség, mert a föld kérgében évszázadok óta nyugvó romok, urnák szerszámok bármikor fellelhetők, míg a gyöngyösbokréta, a lakodalmi szokások, még az aratódalok is, lassan »kimennek divatból«. Följegyzésük, rögzítésük, tehát, nem tűr halasztást.

Meg kell ismerni a vajdasági magyarság életét, nemzeti és népi tulajdonságait, kultúráját, társadalmi, szellemi és erkölcsi vívmányait — s mind azt bemutatni magyar népünknek, hadd ismerje meg önmagát, saját multját. Ez is megkönnyíti népünknek — s nem kis mértékben — hogy megtalálja a jövőbe vezető utat.

Itt a Duna—Tisza közében különösen fontos, hogy rámutassunk az itt élő népek kölcsönös kulturhatásaira.

Kutassunk fel és gyűjtsünk anyagot, sorakoztassuk fel a tényeket és dokumentumokat, amikből kinyilvánul az itt élő szerbek, magyarok, szlovákok és a pannón síkság déli részének többi népcsoportjai között érvényesülő kulturális kölcsönhatás. Fel kell tárunk mi jellemzi e népeket és népcsoportokat együttvéve, továbbá, mi tipikusan magyar jellegű, mi tipikusan vajdasági magyar jellegű.

Tanulmányozni kell az első világháború előtti tudományos kutatások eredményeit, összehasonlítani azokat a legújabb kutatások nyújtotta adatokkal és az egészet együttvéve bíráló elemzésnek alávetni. Meg kell végre határozni a vajdasági magyarság fejlődési irányát, haladását. Fel kell, elsősorban, ébreszteni az itteni magyar értelmiség érdeklődését a magyar népi élet és annak megnyilvánulásai iránt. Múzeumokban kell felhalmozni és elrendezni a néprajzi anyagot. Ily módon szemléltetővé

tesszük népünk számára saját nemzeti kultúrája mibenlétét, nevelőleg hatunk rá; emeljük társadalmi és politikai öntudatát.

A tanfolyam végzett hallgatóinak elsőrendű gyakorlati feladata lesz, hogy a terepen, a dolgozó nép sorában, falvakban és városokban, munkatársakat toborozzanak és ellássák őket gyakorlati utasításokkal — a tanfolyamon szerzett ismereteik alapján — az adatgyűjtés technikáját illetőleg.

Népi kultúránk szocialista hazánkban, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban, szocialista tartalommal telik meg. Szocialista tartalma pedig csak úgy gyarapodhat, ha nemzeti (vajdasági magyar) külalakját általános fejlődésével párhuzamosan gazdagítjuk, tökéletesítjük, ha dolgozó népünknek a múltban kitermelt szépségeit és erényeit a szocialista, boldog jövő szolgálatába állítjuk.